

Галина Синоруб

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
ORCID ID 0000-0001-7073-0752

Ганна Йордан

кандидат технічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
ORCID ID I0000-0002-7048-7171

**III В ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ОСВІТІ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА
ВИКЛИКИ**

Стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) впливає на зміни у суспільних сферах життя. Технологічні трансформації ставлять нові виклики перед журналістикою. За даними опитування Інституту масової інформації українські редакції використовують інструменти штучного інтелекту для: розшифровки інтерв'ю (62%), індивідуального візуального контенту (31%), виправлення помилок у текстах (граматичних, стилістичних чи орфографічних – 21%), написання статей, репортажів, прес релізів та інших текстових матеріалів (21%), генерування заголовків та лідів до текстів (19%), оптимізації журналістського контенту для різних аудиторій та платформ (17%), обробки та аналізу великих масивів даних (14%), підготовки питань до інтерв'ю (12%), збирання згадок в медіа та моніторингу репутації (7%) [5]. Відповідно актуалізовується проблема модернізації освітнього процесу підготовки фахівців, готових до викликів сучасної медіаіндустрії.

Застосування штучного інтелекту в освіті у 2024 році стало одним із ключових напрямів дослідження таких інституцій: ЮНЕСКО (поради та рекомендації використання в навчальному процесі), Всесвітнього економічного форуму (конкретні сценарії використання ШІ в навчальному процесі), Ради Європи (запровадження нового концепту AI&ED, що описує сучасне навчання із використанням штучного інтелекту), американського Міністерства освіти (персоналізація та адаптивність навчання з дотриманням етики у використанні ШІ, поєднання інструментів штучного інтелекту та сучасних принципів навчання) [1].

Штучний інтелект дедалі активніше проникає в сферу журналістики. За прогнозами Reuters Institute: “до 2030 року 90% новин писатиме ШІ. Це не

просто футуристичне припущення – вже сьогодні багато журналістів користуються інструментами, що базуються на штучному інтелекті” [7]. Актуальним залишається питання толерантного застосування штучного інтелекту як в освітньому процесі, так і в журналістській діяльності, дотримання авторських прав, доброчесності у роботі з його інструментами [9].

З метою вивчення впровадження штучного інтелекту для виконання навчальних і професійних завдань у журналістській діяльності здійснено онлайн-анкетування студентів-журналістів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Всього опитано 75 респондентів. З них: студентів-бакалаврів 1 курсу – 34,2%, 2 курсу – 33,3%, 3 курсу – 13,1% , 4 курсу – 11,1%, та магістрантів 1 курсу – 8,3%. Онлайн-анкетування мало на меті реалізацію таких завдань:

- з’ясувати, чи застосовують студенти ШІ при виконанні навчальних завдань;
- якими інструментами штучного інтелекту послуговуються здобувачі освіти у підготовці до занять.

За результатами дослідження з’ясовано, що значна частка студентів використовує ШІ (Рис.1.).

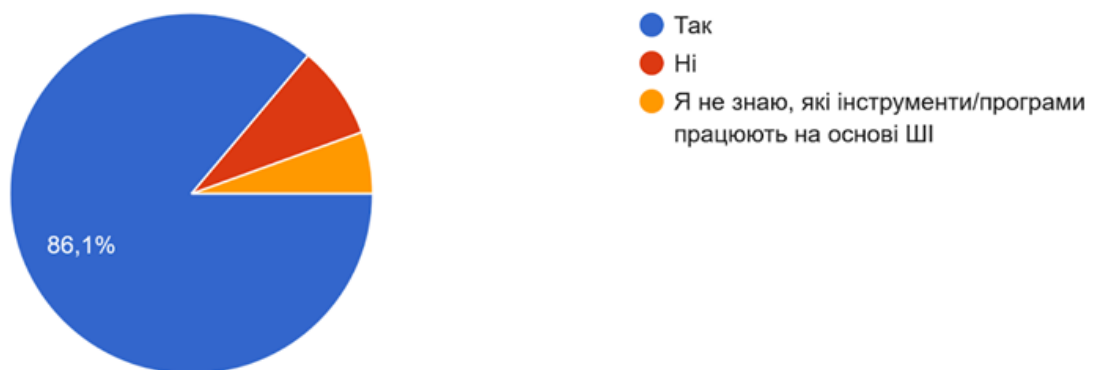

Рис. 1. Використання інструментів штучного інтелекту при виконанні навчальних завдань

На запитання «Які інструменти штучного інтелекту ви використовуєте у підготовці до занять?», респонденти відмітили ChatGPT – для пошуку інформації, створення контенту, оглядів, підбірки ідей тощо (75%); BingAI – як мовну модель та для створення графіки (2,8%), Midjourney – для генерації фотореалістичної графіки (2,8%), D-ID – для генерації обличчя персонажа, який вимовляє заданий текст (2,8%), DALL-E2 – для генерації та розширення зображення, додавання на них додаткових елементів (2,8%), BuzzSumo – для

аналізу популярного контенту та пошуку нових ідей (2,8%), AI Dungeon – для генерування текстів з допомогою гейміфікації – (2,8%), Grammarly – для аналізу та вдосконалення тексту (2,8%), Osoya – для контент-маркетингу, автоматизації соціальних медіа (5,6%) Puzzle – для створення, управління та обміну інформацією і знаннями, з метою покращення співпраці (2,8%), Bard google – чатбот для відповідей на запитання, програмування, і навіть створення HTML-сторінок і рейтингових таблиць (2,8%).

Отже, інструменти штучного інтелекту, які відмітили респонденти, допомагають їм у пошуку, збереженні та систематизації інформації, генеруванні нових, креативних ідей, у створенні та вдосконаленні текстових, аудіоматеріалів, зображального контенту та забезпечують інтерактивність із аудиторією.

Найближчими перспективами використання штучного інтелекту у навчальній діяльності на думку студентів є: активна діджиталізація, можливість дізнатися думку не лише людини, а й роботизованої програми, полегшення і пришвидшення роботи з пошуку інформації, швидкий доступ та ефективне опрацювання великих баз даних, генерування цікавих ідей та нестандартних рішень, оптимізація навчального процесу, кібербезпека тощо.

Ключові можливості ШІ в навчанні журналістів полягають в автоматизації рутинних завдань, що дозволяє студентам зосередитися на креативних, аналітичних та верифікаційних аспектах роботи; розширенні дослідницьких спроможностей завдяки аналізу великих даних, виявленню закономірностей та боротьбі з дезінформацією; стимулюванні інновацій та експериментів з новими форматами контенту, адаптуючи майбутніх фахівців до мультимедійного ландшафту; персоналізації навчального процесу, забезпечуючи індивідуальні траєкторії розвитку та ефективніше засвоєння матеріалу [3].

Інтеграція штучного інтелекту в навчальний процес для майбутніх журналістів, попри свої очевидні переваги, несе в собі й низку суттєвих викликів: порушення авторського права та відповідальність за контент, згенерований штучним інтелектом; зниження рівня критичного мислення, здатності студентів до глибокого аналізу, самостійного пошуку інформації, формулювання оригінальних ідей та творчого підходу до написання текстів чи створення матеріалів; загроза у повноцінному формуванні журналістських компетентностей; недостатні цифрові навички студентів; виклик у постійному оновленні програм та забезпеченні доступу викладачів і студентів до необхідних технічних знань та сучасних інструментів. Ці ризики потребують ретельного аналізу та розробки ефективних стратегій подолання.

Зазначимо, що успішна інтеграція ІІІ в навчальний процес майбутніх медійників вимагає усвідомлення та ефективного управління пов'язаними з цим ризиками, збереження фундаментальних цінностей журналістики аби уникнути потенційних негативних наслідків для якості освіти й професійної підготовки. При виборі різновидів ІІІ для інтеграції в навчальний процес підготовки журналістів, доцільно фокусуватися на інструментах, які автоматизують рутинні процеси, розширюють можливості аналізу та створення контенту, а також допомагають розвивати критичне мислення [2, 8].

Важливими педагогічними підходами до впровадження ІІІ у викладанні є: відповідність навчальним цілям, їх підтримка або доповнення (персоналізований зворотний зв'язок, моделювання, візуалізація даних); застосування ефективних методів навчання (активне навчання, диференційоване викладання тощо), заохочення до дослідження, співпраці (створення питань для дискусії чи аналізу даних); персоналізація навчання ІІІ (адаптація контенту до потреб кожного студента, що підвищує залученість і розуміння); сприяння цифровій та ІІІ грамотності (етичні питання та інтерпретація результатів шляхом розуміння упереджень чи обмежень у прогнозах ІІІ); заохочення до залученості та співпраці (генерування ідей за допомогою інструментів ІІІ або аналіз баз даних у групових проєктах); розвиток навичок критичного мислення (ставити запитання до результатів ІІІ, перевіряти їх); забезпечення загальної доступності та інклюзивності навчальних матеріалів; зберігання автономії викладача; відповідність етичним і конфіденційним викликам; постійне оцінювання і вдосконалення ІІІ задля реалізації навчальних цілей [6, с.15-16].

Успішна інтеграція ІІІ в журналістську освіту можлива лише за умови зваженого та відповідального підходу – впровадження політик закладу вищої освіти щодо використання нейромереж (технічна надійність, безпека, конфіденційність й управління даними, прозорість, недискримінація і справедливість), що відіграють ключову роль у дотриманні академічної доброчесності [6, с.11].

Використання штучного інтелекту в освіті для підготовки журналістів – це не просто данина моді, а стратегічна необхідність, продиктована стрімкими змінами в медіаіндустрії. Сучасний журналіст має бути не лише обізнаним у зборі, аналізі та поширенні інформації, але й здатним ефективно працювати в умовах зростаючого впливу алгоритмів та автоматизованих систем. Інтеграція ІІІ в освітній процес відкриває широкі можливості для модернізації навчання та формування цілого покоління медійників, готових до викликів цифрової епохи.

Список використаної літератури та джерел

1. Баловсяк Н. III та виклики в освіті: як поєднати інноваційну технологію з консервативною традицією. *Куншт*. 27 грудня 2024. URL: <https://www.kunsht.com.ua/articles/shi-ta-vyklyky-v-osviti-iak-poyednaty-innovatsiynu-tekhnohiiu-z-konservatyvnoiu-tradytsiyeiu>
2. Йордан Г., Синоруб Г. Інструменти штучного інтелекту в журналістській практиці: верифікація контенту. *Регіональна журналістика в Україні: історія, реалії, виклики, перспективи* : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. за ред. С. В. Семенко. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. № 9. с. 60-66.
3. Ковальчук В. В., Горецька О. В. Штучний інтелект у мас-медіа: перспективи та загрози. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Соціальні комунікації*. 2020. №17. С. 54–61.
- Штучний інтелект і медіа: можливості чи загроза? НСЖУ. URL: <https://nsju.org/novini/shtuchnyj-intelekt-i-media-mozhlyvosti-chy-zagroza/>
4. Машкова Я. Українські медіа та штучний інтелект. Як редакції залучають III для створення контенту? *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/ukrayinski-media-ta-shtuchnyj-intelekt-yak-redaktsiyi-zaluchayut-shi-dlya-stvorenniya-kontentu-i62217>
5. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. Міністерство освіти і науки та Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://cms.thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/Vykorystannya_AI_u_vyshchyy_osviti.pdf
6. Journalism, media & technology in 2023 – Trends & Predictions. AI4media. URL: <https://www.ai4media.eu/observatory/articles/journalism-media-technology-in-2023-trends-predictions>
7. JournalismAI.com | BBC News finds that AI tools “distort” its journalism into “a confused cocktail” with many errors | NEIMAN LAB. journalismAI.com. URL: <https://journalismai.com/2025/02/13/bbc-news-finds-that-ai-tools-distort-its-journalism-into-a-confused-cocktail-with-many-errors-neiman-lab/>
8. Synorub H., Yordan H. Artificial intelligence in the professional activities of future journalists: advantages and disadvantages. *AI-Driven Transformation: Mapping the Course for Future Business Landscapes: Monograph*. Tallinn: Teadmus, 2024. P. 239–246. URL: <https://conference.euas.eu/2023/wp-content/uploads/2024/03/Monograph2023.pdf>